

KÜLPOLITIKAI SZEMLE.

A EPPEN elmúlt év megtevesztően zavaros és nem érdektelen képéből nem bontakozik ki semmiféle olyan megbízhatóan pozitív irányjelző, amelyet megközelítő pontossággal vehetnénk a jövő fejlődés alapjának. Nem tudjuk, vájjon a nyugtalanító jelek és mozgalmak a nagy vulkanikus földrengés által feldúlt geológikus rétegek utórezgései-e és így a lassan megnyugvó tektonikus elhelyezkedést jelzik, vagy pedig egy új és a legutóbbinál még katasztrófálisabb, mindent feldúlással fenyegető földmozgásnak balsós előjelei-e? Nevezzük azokat, akik mindenben az eljövendő új háború tüneteit vélük felfedezni, az egyszerűség kedvéért pesszimistáknak, azokat pedig, akik a kibékülés és az ellentétek összeegyeztetésének momentumait látják meg leginkább, optimistáknak (elképzelhetnénk más terminológiát is); ha ebből a szemszögből az elmúlt utolsó két hónapra tekintünk vissza, egész pontosan megállapíthatjuk, hogy november a pesszimistáknak volt jó hónap, míg karácsony hava az optimistáknak látszik igazat adni. Ki tudná megmondani, hogy a mi sokat átélt nemzedékünk életében lesz-e maradandóan az egyik csoportnak, vagy egyáltalában lesz-e valamelyiknek igaza?

November n-én Párizsban aláírták a már mintegy másfél év óta parafáit franda-jugoszláv barátsági szerződést. A nagy ünnepiesség, amellyel ezt az aktust mind francia, mind szerb részről díszítették, nyilvánvalóan mutatta, hogy ennek a szövegében régen kész és látszólag békés irányú szerződésnek mindkét fél közvetlen taktikai jelentőséget kíván tulajdonítani.

November 22-én az olasz-albán közös védelmi szerződés hozta, mintegy az előbbire válaszul, újabb izgalomba a világot. November 24-én meghalt Bratianu Jonel, Oláhország diktátora és ez az esemény is feltárta a békeszerződések általi megeremtett államok gyenge állagát és mindazt a veszélyt, amit ez a helyzet a béke nézőpontjából jelent. November 27-én a lengyel kormány a Nemzetek Szövetségének Tanácsához appellált, rámutatva a lengyel-litván helyzet kritikus veszélyességére. Majdnem egyidejűleg a varsói új szovjetkövet tiltakozó jegyzéket nyújtott át Zaleski külügyminiszternek, amelyben kormánya bejelentette, hogy Litvánia területe integritásának vagy függetlenségének veszélyeztetésében érdekei sérelmét látná. A Leszerelési Konferencia Előkészítő Bizottságának november 30-ára Genfben összehívott negyedik ülészakán nyugtalanító momentumként Litvinoff helyettes külügyi népbiztos vezérlete alatt megjelent a Szovjet delegációja. A javaslat, amelyet kormánya nevében beterjesztett, leszerelési teljességével a legutópikusabb pacifistát is kielégíthette volna ugyan, mégis, tekintve, hogy ez nyilvánvalóan inkább csak hazacímzett propaganda volt, komolyan nem vehette senki. A Szovjet genfi megjelenésének valódi célja a hatalmak között a leszerelés kérdésében fennálló s amúgy is mélyreható ellentétek további kiélezése volt.

A december hónap eseményei közül a „békét és a nemzetek közötti egyetértést“ komolyan és tartósan veszélyeztető eseményként hozzávehetjük a november nyugtalanító sorozatához az erdélyi diákszavargásokat is. A december 4-ére a bukaresti kormány engedélyével, nyilvánvalóan kihívó szándékkal, Nagyváradra összegyűlt oláh diákkongresszus megfelelő előkészítés után és a láthatólag jószemmel tűrt agitáció hatása alatt már az első napon éles magyar- és zsidóellenes tüntetést, zavargássá és pusztítássá változott át. Elpusztított és kirabolt magyar szerkesztőségek, üzletek és magánházak, véresre vert és megbicskázott emberek jelezték az oláh felsőiskolai ifjúságnak, a nagyromániai intelligencia reményének majdnem

egyhetes kollektív tevékenységét, melyet e „demokrata-liberális” elvek szerint kormányzott állam hatóságainak passzív asszisztenciája megfelelően egészített ki.

A magyar közvéleményen átviharzó felháborodásnak, amelynek visszhangja mutatkozott Franciaországban éppen úgy, mint Olaszországban, Németországban éppen úgy, mint Angliában és az Egyesült-Államokban, s a magyar testvérek barbár üldözése feletti elkeseredésnek méltóságteljes és kemény hangot adtak a magyar kormány képviselői is a magyar parlamentben. Ezenkívül a kormány bukaresti követe útján rámutatott arra is, hogy a barátságos szomszédi viszony fokozatos kiépítésére irányuló törekvés kudarcot kell, hogy valljon, ha nemcsak hogy a magyar kisebbségeknek biztosított jogokat nem fogják a szomszéd államban respektálni, hanem élet- és vagyónbiztonságáról sem fognak kötelességszerűen gondoskodni. A magyar kormány józan mérséklettel nem ment tovább ennél.¹ Az a komoly, intő hang, amellyel még a Temps, a Quai d'Orsay officiózusa is figyelmeztette Bukarestet arra, mily veszélyes következményei lehetnek ezeknek az eseményeknek, akár a gondatlanság, akár a vétkes egyetértés vádját bizonyítják is rá a kormányra, beszédes jele annak, hogy Románia politikai és pénzügyi hitele mily mértékben csökkent az utolsó hónapok folyamán és különösen a nagyváradi események következtében.

Hiszen nem kis mértékben rendítette meg Románia hitelét a karlista mozgalom sem, amely kevéssel Bratianu halála előtt, az Avarescu-kabinet volt pénzügyi államtitkárának, Manoilescunak elfogatásával érte el tetőpontját. Manoilescu Carol hercegtől hozott leveleket különböző pártvezérekhez; Bratianu alkotmány- és államellenes tevékenységnek minősítette ezt és Manoilescut haditörvényszék elé állította, amely a bizonyítékokat nem találta elegendőnek és a volt képviselőt felmentette. Vájjon ez az ítélet s egész erőszakos politikájának ez a katonai részről jövő kritikája rendítette-e meg a kétségtelenül nagyvalóságú Bratianu Jonel egészségét és tette-e őt egy, önmagában csekélyebb jelentőségű, infekciózus betegség áldozatává, vagy pedig helyes az a francia részről szuggerrált felfogás, amit azok osztanak, akik az oláh gondolkozásmódot és politikát ismerik, hogy a román diktátor maga adta a felmentésre szóló utasítást a törvényszéknek, nem tudhatjuk? Való, hogy Bratianu halálával nagyon súlyos csapás érte az általa nagyra tett, de kohéziójában és szervezetében kicsinynek bizonyuló és kultúrájában hátramaradt országot. Bratianu Vintila csak a nevet hozta magával, de sem a képességet, sem a tekintélyt; a pártot s ezzel a kormányzást sikerült megtartania, dacára a nemzeti parasztpárt éles és meg nem szűnő támadásának, amely a nagyváradi eseményekből új táplálékot nyert. A kariizmus egyelőre még mindig csak jelszó, amelyet a nemzeti parasztpárt a politikai szükséghez képeit használ fel. Ha a Carol jelszó bizonyul erősebbnek a kormány megbuktatására, ehhez fognak folyamodni; ha köztársasági propagandával lehet többet elérni, ezt az utat fogják az erdélyi román politikusok a regáttal való konfliktusban választani.

A Nemzetek Szövetsége tanácsának december 5-én kezdődő 48. ülésszaka jelezte a feszültség enyhülését. A magyar-román agrárperben nem hozta ugyan meg a döntést, de talán nem túlozunk, ha megállapítjuk, hogy a helyzet számunkra érezhetően javult. A nagy „law-Lordok” fellépése a Lordok Házában a magyar jogi tétel mellett, nem maradhatott hatás nélkül a brit külügyi államtitkár felfogására sem. Habár ő eredetileg politikai kérdést látott a vitában, most már önmaga előtt volt kénytelen beismerni,

¹ A nagyváradi rombolás kapcsán felmerült kérdésekkel a kisebbségi jogvédelem és a Nemzetek Szövetsége feladata nézőpontjából a Magyar Szemle e számában Magyary Géza foglalkozik.

hogy a nagy nemzetközi jogi kérdés, amely a probléma helyes vagy helytelen elintézéséhez fűződik, szintén politikai következtetésekkel terhes és így Sir Austen Chamberlain is (hómmel fogadta azt a hírt, hogy a magyar kormány, engedékeny felfogását bizonyítandó, közvetlen tárgyalási ajánlatot tett a bukaresti kormánynak, amely a kölcsönös jogi álláspontok fenntartása mellett az anyagi kiegyezést lenne hivatva megtalálni. A Titulescu külügyminiszternek Genfben való megérkezése vagy meg nem érkezése körüli, kissé nem egészen európai ízű huzavona, szintén nem járult hozzá ahhoz, hogy az oláh álláspont tekintélyben Öregbedjék. Hogy azután a közvetlen tárgyalásoknál, dacára az angol külügyi államtitkár Bukarestben kifejezett kívánságának, vajjon az egyik korrekt jogi gondolkodású állam nincs-e határozott hátrányban a balkán módszerekkel szemben, az más kérdés: a feleletet erre a kérdésre még a tanács márciusi ülészsaka előtt meg fogjuk kapni.

Az optimisták, (kik a Nemzetek Szövetségében a béke fenntartásának egyik hatalmas eszközét látják, nagy elégtétellel mutattak a decemberi ülészsak kétségtelenül jelentős eredményeim, amelyek közül különösen a lengyel-litván konfliktus szinte drámaian érdekes elintézése magaslik ki. A nagy genfi intézménynek ismét sikerült egy háborús veszélyt elhárítania, és pedig olyan háborús veszélyt, amely a Szovjet érdekeltségénél fogva, sokkal nagyobb méretűvé válhatott volna, mint amilyennek eredeti arányai mutatták. Mi, akik a Nemzetek Szövetsége iránt a legnagyobb tisztelettel viseltetünk, akik komolyan reméljük, hogy a kezdet nehézségeit legyőzve, valóban azzá fog válni, aminek alapítói ezt az intézményt tervezték: az igazságos béke formálójává, megalkotójává és fenntartójává, mindazonáltal kénytelenek vagyunk megállapítani, hogy a Szövetség csak akkor fog hivatásának és feladatainak megfelelni, ha nemcsak formailag hárít vagy odáz el akút konfliktusokat, hanem a nemzetek hite által adott tekintélyének teljével megkísérli a bajoknak mélyére jutni és gyökerükben orvosolni azokat. Kovno és Varsó között sikerült a látszólag háborúval fenyegető krízist formailag megoldani, s a két állam között közvetlen tárgyalások útját megnyitni. A nagy ellentét — a vilnai kérdés — ellenben nyitva maradt. Ehhez nem tudtak hozzányúlni: a könnyű megoldást a litvánok makacs ellenállása teszi lehetetlenné, a nehéz megoldásra a birtokon belül levő Lengyelországgal szemben gondolni sem lehet. Így meg kellett elégedni azzal, hogy Pilsudski és Voldemaras elszívták a békepipát, a tanács pedig a régi bürokratikus tapasztalatban bíz, hogy az elfektetett aktát az idő elintézi. Azonban a Nemzetek Szövetségének nem volna szabad elfelejtenie, hogy diplomáciai elődjének az „európai koncertnek“ is sikerült 40 éven át számos nagyjelentőségű viszályt „elintéznie“ —amíg a sok elintézett konfliktus anyaga mind egyszerre lángra nem lobbant a világháborúban. Az újrendszerű világkoncertnek ennél alaposabban kellene dolgoznia.

Amíg az északon fenyegető fegyveres viszályt — a lengyel-litván antagonizmust¹ — sikerült békére áthangolni, addig a sokat vitatott genfi „atmoszféra“ megkísérelte némi enyhülést hozni az olasz-francia viszonyba is, amely kezdett kényelmetlenné válni. Az olasz-albán szerződést, amely riposzt volt a francia-jugoszláv szerződésre, azonban nyomon követte Briand barátságos „invite“-ként ható beszéde a Szenátus Külügyi Bizottságában. A Franciaországban lakó olaszok jogi státusát a viszonyosság alapján rendező s ezzel erősen megjavító modus vivendi, melyet Briand és az olasz nagykövet a francia külügyminiszter genfi utazása előtt írt alá, és Mussolininek

¹ Eszel az eseménnyel Gratz Gusztáv foglalkozik a Magyar Szemle c. szemléjének második cikkében.

a Dépêche Tunisienne számára igen barátságos hangon adott interjúja, továbbá korrekt minisztertanácsi beszámolója, hozzájárultak az elkomolyodó helyzet megjavításához. A római új francia nagykövet, M. de Beaumarchais feladata lesz, amidőn e hó folyamán elfoglalja állomáshelyét, hogy ezekből az elemekből olyan fokú és mértékű közeledést tudjon kidolgozni, amely lehetővé tegye Briand és Mussolini személyes találkozását s a függő kérdések egész komplexumának rendezését.

Egyidejűleg Belgrád és Róma között is megindultak a helyzet tisztázását célzó tárgyalások. Hiszen Olaszországnak az a követelése, hogy pozíciója, mint a Balkánon legelsősorban és legerősebben érdekelt hatalom és mint az Adria kizárólagos uráé elismertessék, mindenekelőtt Jugoszláviát, közvetve Franciaországot és harmadsorban aztán a Nemzetek Szövetségét érdeklí.

Kétségtelen, hogy Nagy-Britannia mind az olasz-jugoszláv, mind az olasz-francia viszony békés rendezése mellett foglal állást: érdeke változatlanul a béke fenntartása és Európa prosperitásának fejlesztése. Brit befolyásnak tulajdonítható a franciák barátságosabb állásfoglalása és joggal feltételezhető az összefüggés Sir Ronald Grahamnak, a római brit nagykövetnek Chamberlainnal való genfi találkozása és Mussolininek a latin testvér iránti szeretettől áthatott szavai között.

A béke politikája mindenestre hatalmas eszközzel gazdagodott a lírának hirtelen elhatározással történt stabilizációja következtében. Az olasz valutának másfél évvel ezelőtt megkezdett revalorizációja súlyos krízist hozott az apennini félszigetre. A gyors emelkedés (1926 augusztusban a líra font-paritása 148 volt, egy évvel később már csak 83 lírát kellett egy fontért fizetni) a kivített rendkívül megrágitotta: az exportipar az egész vonalon majdnem 30%-os deficittel dolgozott; a termelés e válsága gyors orvoslást követelt: abba kellett hagyni a „líra nagy hadjáratát“ és megelégedni az elért eredménnyel. A helyreállított államhitelet nagy sikere az, hogy a készítéshez szükséges aranyfedezeti hitel legnagyobb részét (75 millió dollárt) a Bank of England és a Federal Reserve Board vezetése alatt kooperáló központi jegybankok (köztük a Magyar Nemzeti Bank) bocsátották a Banca d'Italia rendelkezésére (további 50 millió dollárt a Morgan bankház vezetése alatt álló pénzcsoport hitelez). Ennek segítségével a Duce, Volpi pénzügyminiszterrel együtt a lírát a fonttal szemben 92*46, a dollárral szemben 19-es árfolyamon stabilizálta. A 17.500 millió lírás bankjegyforgalomnak 17.497 millió líra a fedezete, és ez rendkívül erős védelmet jelent.

Ez a tranzakció egyik fontos lépése a nagy jegybankok együttműködését célzó nagyszabású akciónak, melyet az Angol Bank kormányzója, Mr. Montague Norman, elsősorban az Egyesült-Államok jegy kibocsátó intézetével egyetértve indított meg. Ez a lépésről-lépésre, biztos kézzel fejlesztett teljes realitású pénzügyi „népszövetség“ a nervus rerumot, a hitelt tartja szinte megingathatlanul kezében és ezzel valószínűleg döntő szót és befolyást szerez magának a béke fenntartásának' kérdésében.

A német-francia viszony alakulására a Dawes-terv jövője lesz elhatározó befolyással. A jóvátételt ügynök jelentése a harmadik évről meghozta Mr. Parker Gilbertnek múlt év október 20-án a német kormányhoz intézett komoly, figyelmeztető levelének kiegészítését. A minden befolyástól független Mr. Gilbert jelentésének befejező részében rámutat arra, hogy előbb vagy utóbb elkerülhetetlenné fog válni a jóvátételi összeg végérvényes meghatározása, hogy, úgymond, a német kormány a maga egészében ismerje azt a feladatot, amelynek végrehajtására vállalkozott és saját felelőssége alatt s minden idegen ellenőrzés nélkül gondoskodik teljesítéséről. Míg a német

sajtó, talán taktikai okokból is, nem foglalt el egyöntetű álláspontot e tervvel szemben, mert talán még nem is tudta eldönteni, vajjon, mily mértékben válik ez a megoldás számára előnyössé, addig Poincaré nyilvánvalóan ugyan-csak taktikai okokból mereven formális jogi álláspontra helyezkedett, kijelentve, hogy a jóvátételi főügynöknek nincs joga e kérdés tárgyalására, hogy a jóvátétel! összeget a londoni konferencia 132 milliárd márkiban állapította meg, s ezen csak a jóvátételi bizottságban képviselt hatalmak kormányai változtathatnak. A jóvátételi bizottság volt elnöke s a francia sajtó egyértelműen mutattak rá arra, hogy ez a probléma viszont elválaszthatatlan a szövetségek közötti adósságok kérdésétől és amíg azt minden vonatkozásában nem rendezték, addig a német jóvátételi összegben sem eshetik változás. Hogy ezt a figyelmeztetést az Óceánon túl is megértették, sőt talán nem is várnák erre — hiszen Parker Gilbert valószínűleg állandó érintkezésben van a washingtoni Treasuryvel — annak jele, hogy a Fehér Hához közel álló New-York Herald Tribune már alaposabban, programmatikus részletességgel foglalkozik is a kérdéssel és hogy rajta kívül is több prominens amerikai pénzügyi kapacitás dolgozott ki tervet e két probléma együttes megoldására. A terv abban állna, hogy a Németbirodalom jóvátételi adósságának összege a Dawes-terv által körvonalazott és a tapasztalatok alapján helyesbített fizetési képességeinek határai között megállapíttassék; ez természetesen a londoni tervhez képest nagyarányú redukción jelentene. Viszont a szövetségeseknek az Egyesült-Államokkal szemben fennálló tartozása is megközelítőleg hasonló vagy egészben pontosan azonos összegre redukáltatnék. Az ilyen módon rögzített jóvátételi adósságnak megfelelő összeget a Németbirodalom, a Dawes-tervben megállapított biztosítékok igénybevitelével, — valószínűleg szukcesszíve több tranche-ban — kölcsön formájában venné fel az amerikai piacon, ami által a reparációs hitelező államok egyszerre tekintélyes összegekhez jutnának, míg Németország fizetési kötelezettsége nemzetközi jogból magánjogivá válnék és ezáltal esetleges politikai változásoktól függetlenítenék. A washingtoni kormány egyelőre nem látszik tudomást venni erről a tervről, amely tehát ma még inkább csak a teoretikus megvitatás stádiumában van. Ha azonban egyszer ez a lehetőség valóra válik, akkor az Egyesült-Államoknak Európához való viszonyában, úgy gazdaságilag, mint pénzügyileg és politikailag szinte beláthatatlan távlatot fog megnyitni.

A föld leggazdagabb állama viszonyának az adós államokhoz — a világpolitika e minidig kényesebbé váló problémájának — két nagyon érdekes megnyilatkozását jegyezhetjük fel. Az egyik Coolidge elnök szózata a 70. Kongresszus összeállése alkalmából (december 6). A túlradó nemzeti önértetnek és hatalmi öntudatnak, önelégültségnek szinte félelmetes megnyilvánulása ez az írás, mert a sorok közül a látszólag kenetteljes békével és résztvevő szeretettel telített hang uralomratoró zenéje szól. Amilyen határozottsággal hártja el magától a fegyverkezési versengés vádját, épp oly határozottsággal állapítja meg, a genfi balsikerű konferenciára hivatkozva, hogy az Egyesült-Államok tengeri leszerelésére vonatkozóan semmiféle olyan szerződéshez hozzá nem járulhatnak, amely összeférhetetlen „jelentékeny felszerelési“ programjukkal. Az ígéretet be is tartotta. Néhány nappal később betérjesztette a tengerészeti államtitkár az új építkezési tervet, amdyhez hasonlót állam még nem alkotott. Öt év alatt 750 millió dollárt óhajt az Egyesült-Államok tengeri hadifelszerelésére fordítani és ezzel 71 nagy egységgel gazdagítani flottáját, hadikikötőket kiépíteni Rhode Islandon, Floridában, San-Frandscóban, Hawai szigetén és a Fillippi-szigeteken. A brit közvélemény méltóságteljes és fölényes nyugalommal vette ezt tudomásul. Tanulni akar a nyáron elkövetett hibából: kormány és sajtó

egyként kijelentették, hogy nem követik az Egyesült-Államokat a hadi versengés útján. A Britbirodalom csak annyit fog építem, tekintet nélkül más államokra, amennyi saját védelme nézőpontjából feltétlenül szükséges. Ennek jeléül pedig az admirális elhatározta, hogy az 1928-ra tervezett három 10.000 tonnás csatahajó közül csak egyet építtet. Amily mértékben érvényesül a tengerentúl egyrészt az elnök személyes sértődöttsége, főként azonban egy feltörekvő fiatal nemzet erőtől és pénztől duzzadó hatalmi ambíciója, úgy látszik épp oly mértékben növekszik a briteknél a nyugalom, az évszázados birtoklás és uralom öntudata és a politikai fölény érzése.

Ha a képek ehhez az oldalához hozzávesszük azt a tény, hogy Kellogg államtitkár megküldötte Briandnak a „háborúnak törvényen kívül helyezéséről“ szóló francia-amerikai szerződésnek Washingtonban módosított szövegét, amely, bár címének aligha fog megfelelni és lényegileg a legjobb esetben csak messzemenő döntőbíráskodási szerződés lesz, akkor az interkontinentális világpolitika képeinek legfontosabb vonásait megrögzítettük. Az Egyesült-Államok politikája épp oly határozottsággal megy ideológus-pacifista útvonalon, mint amily kétségtelenül fejlődik szinte ugyanebből a forrásból táplálkozva világhegemóniára való törekvése.

A tengeri leszerelési konferencia teljes kudarca mellett a Nemzetek Szövetsége által ugyanez irányban megkezdett munka legújabb részlete sem kecsegtet több sikerrel. Mint fentebb jeleztük, az előkészítő bizottság november 30-án a közgyűlés utasításai értelmében összeült negyedik ülészakára, amelynek főfeladata volt a biztonsági bizottság (Commission de Sécurité) megválasztása. Hogy milyen eredményes működést lehet ettől a nyilvánvalóan inkább politikai jellegű bizottságtól várni, legjobban bizonyítja az, hogy tagjai a leszerelési bizottságéival azonosak (kivéve, hogy az Egyesült-Államok nem vesznek benne részt). Ez annyit jelent, hogy tagjai többsége katonák, azaz technikusok, akiknek célja nyilvánvalóan nem a leszerelés, mert hiszen számukra öncél a fegyverkezések fenntartása. A biztonsági bizottság február 20-án, a legközelebbi tanácsülés előtt, a leszerelést előkészítő bizottság pedig március 15-én fog összeülni. Ebből a legutóbbi ülészakából egyetlen eredményt lehet kiemelni s ez az, hogy a szovjetképviselőknek a konkolyhintésre irányuló törekvése nem sikerült. Ellenkezőleg a német delegáció lojális vezetője, Bemstorff gróf, bár barátságosan támogatta Litvinoff javaslatait, sohasem járult hozzájuk, sőt mindig megtalálta azt a formulát, amely a szovjetjavaslatokat ártalmatlanná tudta tenni. Így a „nagyszerű“ teljes leszerelési javaslatot, melyet Litvinoff rögtön tárgyalatni kívánt, Bemstorff indítványára, a márciusi ülészak napirendjére tűzték ki, amikorára már kétségtelenül csak a komikus hatása fog megmaradni. Amilyen meghatóan békés volt a szovjet Genfben, olyan harcias otthon, nemcsak hadseregének szervezetét illetően, amelynek nagyságáról és felszereléséről a Times közölt megdöbbentő adatokat és amelyet propagandája még félelmetesebbnek akar feltüntetni, hanem az otthoni pártellenzékkel szemben is. A Troztkij—Kameneff—Szinovjeff-féle ellenzékot sikerült teljesen letörni, a pártból való kizárásukat majdnem egyhangúlag kimondatni és elérni azt, hogy az egy Troztkij kivételével a megbontott sorú ellenzék vezeterei mind behódoltak. A győzelmet főleg annak köszönheti Sztálin, hogy a párt megdöbbenve látta meg a szakadás mögött a bukás rémét. Így sikerült még egyszer összekovácsolni ezt a szervezetet, amely az alakatlan és az érzéketlenségig eltompult orosz tömegeket a megfélemlítés és kikémlés minden eszközeivel együtt tartja.

Nem változtat egyelőre ezen a kínai kommunista mozgalom erős visszatesése sem. A kantoni és nankingi kommunista vérengzések — állítólag naponkint 150 embert végeztek ki a bevált kínai kínzómetódusok alkalma-

zásával — és ezek visszahatásaként a visszahívott Csang-Kai-Sek vezetése alatt álló nacionalisták gyors és kegyetlen ellenakciója, amely az összes a déli területen levő szovjetkonzulátusok kiutasítását, többi közt egy szovjetkonzul kivégzését, hozta magával, ismét egy pillanatra megvilágította azt a káoszt, amelyben Kelet és a Nyugat között meghasonlott sárga fáj vergődik.

Természetes, hogy a szovjet ebben a nagy elszigeteltségben és tőkeszükségletének folytonos növekedésében minden eszközt felhasznál a Nagybritanniával való viszony helyreállítására. Baldwin miniszterelnök a Guildhallban, a lordmayer évi bankettjén tartott beszédében precizította a feltételeket, amelyek mellett a Birodalom kész lenne ismét felvenni a diplomáciai összeköttetést: „mihelyt hajlandók lesznek a nemzetközi érintkezésben szokásos tisztességes viselkedést betartani, belügyeinkbe be nem avatkozni és mindenütt a külföldön tartózkodni az ellenünk irányuló cselszövő és ellenséges politikától.“ Sir Austen Chamberlain pedig Litvinoffnak, aki Genfben megvárta őt, hogy találkozhassék vele, hosszú eszmecserejük alatt még világosabban megmutatta a lényegét: tartózkodniok kell mindennemű angolelles propagandától. Litvinoff azzal a megszokott és elhasznált kifogással válaszolt, hogy a propagandát tudvalevőleg a III. Internacionálé végzi, amelyre a szovjetkormányoknak „sajnos“ nincs befolyása. Sir Austen erre egykedvű nyugalommal felelt: „Akkor megvárjuk, amíg szert tesznek erre a befolyásra.“ Ezzel az akkorddal egyelőre be is fejeződött az érintkezés felvételére irányuló törekvés.

A nyugtalanító momentumokkal telített légkörben, melyben az újévbe átmentünk, talán az egyetlen stabilitási momentum az ember millióinak öntudata alatt erősödő irtózat a háborúktól. Meddig lesz ez elég erős arra, hogy kisebb-nagyobb kitöréseket megakadályozzon, — ki jósolhatná meg? Azok számára, akik a megnyugvásban és a békében remélik az igazság diadalát is megtalálni, mindenesetre meglegedést fog jelentéin az a körülmény, hogy a legfiatalabb, friss erejű nagyhatalom öntudatos és tetterős képviselője, Mussolini, egyik újévi nyilatkozatában az 1928-as évtől a nemzetek közötti megértés erősödését és növekedését várja.

OTTLIK GYÖRGY.